

Vocația transformatoare a valorilor

Prejudecata conform căreia regnul valorilor ar fi un regn complet autonom în raport cu lumea reală careia i-ar impune regimul său normativ se întemeiază probabil pe o separație deliberată care este operată cel mai adesea din rațiuni mai degrabă metodologice decît ontologice. Și totuși nu putem vorbi de regnul valorilor fără a-l circumscrie, ținînd cont de propriile-i determinații, fără a-l situa în necesarele sale relații de comunicare cu viața însăși, cu universul existențial al omului, pe care îl exprimă și căruia îi conferă semnificație. Iată de ce, neacceptînd nici autonomia, nici heteronomia regnului valorilor în termeni absoluți, ne vedem siliți să concedem că valorile nu sînt un simplu reflex al realității în conștiință, după cum nu reprezintă o himerică proiecție mentală, ce-și extrage datele ființării din jocul reflexivității pure. Valorile au propria lor existență, pînă la un punct sieși suficientă. Dar nu este mai puțin adevărat că dincolo de acest punct ele nu mai pot fi identificate și marcate decît prin prisma recursului la realitatea însăși, supusă unui proces de valorizare permanentă. Considerațiile de mai sus, care pot părea rodul unei anumite propensiuni speculative, dobîndesc o consistență demnă de interes, mai ales dacă avem în vedere acest proces de valorizare din perspectiva expresivității, mai pronunțate sau mai puțin pronunțate, ce o învederează valorile ca atare cînd își trimit răsunerile asupra lumii reale.

Valorile spiritualității noastre socialiste nu acoperă un spațiu închis de semnificații. Ele își trag substanța din constelațiile de valori naționale și general-umane instituite de-a lungul timpului, cristalizarea lor producîndu-se pe fondul unei extrem de dinamice restructurări, multe dintre acestea suferind un proces de de-structurare, de primenire a conținutului lor intrinsec. Nu putem să nu recunoaștem faptul că substratul restructurărilor valorice care au loc în sfera spiritualității socialiste îl reprezintă însuși cîmpul relațiilor sociale, societatea, procesul în sine beneficiînd de pe urma intervenției dirijate a factorului conștient.

Activitatea politico-ideologică și educativă desfășurată la scara întregii societăți românești, sub conducerea partidului comunist, denotă nu în ultimul rînd o finalitate axiologică, presupune apelul la valori, promovarea unora și obstacularea altora, în consens cu principiile și normele proprii socialismului și comunismului. Secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, sublinia în Raportul prezentat la Conferința Națională a partidului că „Uniunile de creație trebuie să se angajeze cu mai multă hotărîre în activitatea de făurire a noi opere, cu înalt conținut patriotic și revoluționar, care să contribuie la afirmarea convingerilor înaintate, comuniste la formarea și educarea omului nou al societății noastre socialiste. Este necesar să se realizeze mai multe și mai bune romane, poezii, piese de teatru, lucrări care să redea, în forme diferite, uriașa activitate creatoare a poporului nostru, să constituie o puternică forță de dinamizare a acti-

vității întregii națiuni“. Aceasta înseamnă că valorile autentice ale spiritualității noastre socialiste comportă, pe lângă dimensiunea expresivă inerentă naturii lor, o altă extensivă, activizantă, iar militanțismul pe care îl implică și care vizează vocația transformatoare a valorilor se instituie ca o condiție decisivă a acreditării unui anumit mod de gândire, el însuși atașat spiritului revoluționar.

Orice creator se raportează la valori, aspiră să se înscrie într-un circuit valoric, omologându-și astfel opera atît în limitele sistemului de referință axiologic existent în societate cît și în confruntarea cu judecățile axiologice ale publicului, ale specialiștilor.

Opțiunile valorice ale creatorului nu sînt aleatorii și nici nu constituie o chestiune strict personală a acestuia. Ca exponent al unui sistem de valori el are puterea și datoria de a direcționa interesele și așteptările publicului. Responsabilitatea sa intelectuală și civică este de aceea cu atît mai importantă. Adevărul și valoarea creației sale se întemeiază pe adevărurile și valorile umane vehiculate, opera sa exprimînd prin mesajul ei, explicit și implicit, deziderate și comandamente sociale, transfigurate însă din punct de vedere estetic, rezolvarea artistică dată acestora consfințind de fapt expresivitatea valorii de care aminteam mai înainte.

Și aceste adevăruri și valori a căror forță de semnificare iradiază dincolo de operă conștiințele, conștiințele celor care îi receptează mesajul vizează tocmai viața în complexitatea ei, cu tensiunile și contradicțiile ce o străbat. A fi în consens cu spiritul epocii, a exprima întreaga bogăție de gânduri și sentimente, de năzuințe și idealuri ce însuflețesc o colectivitate reprezintă suprema datorie de onoare și conștiință a scriitorului și artistului, a creatorului de teatru, care se dovedește astfel, prin mesajul mobilizator lansat de pe scenă, părtaș la viața cetății, la edificarea unei civilizații în care valorile cele mai nobile se orinduiesc armonios în jurul unui punct cardinal — omul.

Mihai MILCA